Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2015

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Eacnamaíocht

Gnáthleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

AN ARDTEISTIMÉIREACHT 2015
SCÉIM MHARCÁLA

EACNAMAÍOCHT
GNÁTHLEIBHÉAL

Scéim Mharcála agus Nótaí Tacaíochta le húsáid leis an Scéim Mharcála

Agus an scéim mharcála agus na nótaí tacaíochta á mbreithniú, is cóir na pointí a leanas a chur san áireamh:

- Níl na nótaí tacaíochta seo uileghabhálach ná eisiach.
- **Ní** freagraí eiseamláireacha iad; sampla de fhreagraí féideartha atá iontu.
- I gcuid mhaith cásanna d'fhéadfadh go mbeadh eochairfhrásaí, a chaithfidh a bheith i bhfreagra an iarrthóra le go dtuillfidh sé na marcanna sannta, sna nótaí tacaíochta.
- **Déantar pointí iomchuí breise a chuireann iarrthóirí i láthair a mharcáil agus bronntar marcanna de réir a bhfiúntais.**
- Is é an comhthéacs, an tslí ina gcuirtear an cheist agus líon na marcanna a shanntar don fhreagra sa scrúdpháipéar a chinneann na mionsonraí a bheidh ag teastáil i bhfreagra ar bith. Is féidir, mar sin, go n-athróidh na riachtanais ó bhliain go bliain.
- Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a bhronnadh.

INNÉACS NA gCEISTEANNA

Uimhir	Ábhar	Lch (lgh)
	Pointí le tabhairt faoi deara	2
	Roinn A	3- 6
	Roinn B	
1	Iomaíocht Neamhfhoirfe agus Fógraíocht	7 - 9
2	Éileamh agus Soláthar, Margaí agus Táillí Uisce	10 - 12
3	Costais, Lucht Oibre agus Fiontraíocht	13 - 16
4	Airgead, Coigilteas agus Smaointeoireacht na hEacnamaíochta	17 - 19
5	Trádáil Idirnáisiúnta agus Rátaí Malairte	20 - 22
6	Cánachas agus Buiséadú an Rialtais	23 - 25
7	Tithíocht Shóisialta, Fás Geilleagrach agus Fostaíocht	26 - 28
8	Ioncam Náisiúnta	29 - 31

ROINN A (100 marc)

1. Cuir isteach an toisc tháirgeachta **nó** sampla cuí den toisc tháirgeachta sna **ceithre** spás atá ar fáil thíos.

Toisc Tháirgeachta	TALAMH	**(ii) LUCHT OIBRE**	CAIPITEAL	**(iv) FIONTAR**
Sampla	**(i) TALAMH TALMHAÍOCHTA** **taiscí ola agus gáis, etc.**	MÚINTEOIR	**(iii) INNEALRA, bonneagar, etc.**	ÚINÉIR GNÓLACHTA

An 1ú freagra ceart: 8 marc
An 2ú freagra ceart: 4 mharc
An 3ú agus an 4ú freagra ceart: 2 mharc an ceann.

(16 mharc)

2. Cé acu saintréithe / boinn tuisceana díobh seo ar an liosta thíos a thagraíonn don **Iomaíocht Fhoirfe**?
(Scríobh **Fíor** nó **Bréagach** i ndiaidh gach ceann de na habairtí.) (16 mharc)

	ABAIRT	FÍOR nó BRÉAGACH
(i)	Tá na hearraí aonchineálach / comhionann le chéile.	**FÍOR**
(ii)	Tá bacainní ar iontráil sa mhargadh seo.	**BRÉAGACH**
(iii)	Tá a lán ceannaitheoirí agus díoltóirí sa mhargadh.	**FÍOR**
(iv)	Is earraí gar-ionaid iad na hearraí.	**BRÉAGACH**

An 1ú freagra ceart: 8 marc
An 2ú freagra ceart: 4 mharc
An 3ú agus an 4ú freagra ceart: 2 mharc an ceann.

(16 mharc)

3. Is é 12.5 % ráta na <u>Cánach Corparáide</u> in Éirinn faoi láthair.
Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi **agus** tabhair breac-chuntas ar chúis fhéideartha **amháin** a bhí ag Rialtas na hÉireann leis an ráta a choinneáil ar 12.5 % i gCáinaisnéis 2015. (16 mharc)

Míniú

Cáin é seo a ghearrtar ar na brabúis a dhéanann comhlachtaí (in Éirinn).

Cúis amháin a bhí ag Rialtas na hÉireann leis an ráta a choinneáil ar 12.5% i gCáinaisnéis 2015.

Leanúint orthu ag mealladh infheistíocht dhíreach eachtrach (FDI) go hÉirinn.
Ráta cánach iomaíoch a bheith acu.
A chur ar chumas gnólachtaí in Éirinn níos mó brabús a athinfheistiú agus a choinneáil iomaíoch dá bharr.
A chur ar chumas gnólachtaí a gcuid oibríochtaí a fhairsingiú, agus fostaíochta a mhéadú dá bharr.
Fás geilleagrach a mhéadú.
Easpórtálacha a mhéadú: d'fhéadfadh roinnt gnólachtaí an méid a tháirgtear a easpórtáil.
Feabhas a chur ar airgeadas an rialtais trí CPT méadaithe; Cáin ioncaim agus CBL.

(16 mharc)

Míniú: 10 marc : 5 mharc + 5 mharc
Cúis amháin: 6 mharc

4. Roghnaigh na focail chearta as an liosta thíos agus críochnaigh an dá ráiteas seo a leanas:

A Dhíol **A Cheannach** **Earraí** **Seirbhísí**

Ráiteas A

Nuair a dhéantar **Earraí** as Éirinn **A Dhíol** le tíortha coimhthíocha sainmhínítear iad mar **easpórtálacha sofheicthe.**

Ráiteas B

Nuair a dhéanann muintir na hÉireann **Seirbhísí** coimhthíocha **A Cheannach** sainmhínítear iad mar **iompórtálacha dofheicthe**.

(16 mharc)

An chéad 2 fhreagra chearta ar 6 mharc an ceann.
An 3ú agus an 4ú freagra ceart: 2 mharc an ceann.

5. (a) Luaigh **dhá** shaintréith eacnamaíochta de Thíortha Tearcfhorbartha (TTF). (16 mharc)

- Ioncam íseal in aghaidh an duine / caighdeán íseal maireachtála / bochtaineacht fhorleathan
- Bonneagar neamhleor/drochbhonneagar
- Bíonn céatadán ard den daonra ag gabháil do thionscail eastóscacha/phríomhúla
- Easpa caipitil
- Drochsholáthar na seirbhísí stáit/cuid mhór neamhlitearthachta/galair agus droch-chaighdeán sláinte
- Fiachas ard náisiúnta/eachtrach
- Cuid mhór dífhostaíochta
- D'fhéadfadh sé go bhfuil dúshaothrú á dhéanamh ag comhlachtaí ilnáisiúnta ar dhaoine: rátaí pá ísle á dtabhairt d'oibrithe / easpa aire á tabhairt don chomhshaol / praghsanna ísle easpórtála
- Rátaí arda fáis faoin daonra
- Gorta/ionchas saoil íseal

(b) Tabhair breac-chuntas ar shlí **amháin** a dtiocfadh le hÉirinn (Rialtas na hÉireann nó saoránaigh na hÉireann) tacaíocht a thabhairt do TTF.

- D'fhéadfadh saoránaigh earraí a tháirgtear i dtíortha tearcfhorbartha a cheannach / táirgí Cóirthrádála a cheannach
- D'fhéadfadh saoránaigh dul i mbun feachtais ar son laghdú an fhiachais / beartais an rialtais a athrú.
- D'fhéadfadh saoránaigh dul ag obair ar bhonn deonach i dtíortha tearcfhorbartha
- D'fhéadfadh saoránaigh tabhartais a thabhairt lena n-áirítear cabhair airgeadais
- D'fhéadfadh rialtas na hÉireann cabhair airgeadais do thíortha tearcfhorbartha a mhéadú (ar aon dul le sprioc na Náisiún Aontaithe)
- D'fhéadfadh Rialtas na hÉireann, tríd an Aontas Eorpach, a iarraidh go ndéanfaí fiachas na dtíortha tearcfhorbartha a shocrú athuair.

An chéad 2 fhreagra chearta ar 6 mharc an ceann.
An 3ú freagra ceart ar 4 mharc.

6. Cad dó a seasann na litreacha seo a leanas? (Scríobh gach freagra sa spás atá curtha ar fail.) (17 marc)

BCE (*ECB*)	**An Banc Ceannais Eorpach**
PIT (*CPI*)	**Praghasinnéacs Tomhaltóirí**
EDT (*WTO*)	**An Eagraíocht Dhomhanda Trádála**

An chéad 2 fhreagra chearta ar 6 mharc an ceann (2 + 2 + 2)
An 3ú freagra ceart ar 5 mharc (2 + 2 + 1)

7. Cuir i gcás gurb é **– 2.8** Praghasleaisteachas an Éilimh (**PED**) ar Apple iPhone 6. (17 marc)

(i) Mínigh cad a chiallaíonn an comhartha diúltach (–).

Ciallaíonn sé seo go d<u>titeann an chainníocht a éileofar</u> de réir mar a <u>ardaíonn praghas an earra seo</u>.

(ii) Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach cás chun an ráiteas seo a leanas a chríochú.

Má tharlaíonn laghdú 10% ar mhargadhphraghas an Apple iPhone 6 seo, beidh **titim** / **ardú** **28%** / **2.8%** ar an gcainníocht a éileofar dá thoradh.

Míniú: 10 marc: 5 mharc + 5 mharc
Gach freagra ceart a bhfuil ciorcal thart orthu: 4 mharc + 3 mharc an ceann.

8. Deir eacnamaithe áirithe go bhfuil 'Imirce Daoine Oilte' ag tarlú in Éirinn de dheasca na himirce. Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi agus luaigh fadhb eacnamaíochta amháin eile a d'fhéadfadh a bheith ag Éirinn de dheasca na himirce. (17 marc)

Míniú:
Cuid mhór de na hoibrithe Éireannacha a bhfuil cuid mhór oideachais orthu ag dul ar imirce go tíortha saibhre.

Fadhb eacnamaíochta amháin eile:

D'fhéadfadh cóimheas cleithiúnais níos airde a bheith ann / cánachas méadaithe.
Cailleann an stát a infheistíocht in oideachas/in oiliúint na saoránach sin.
Margadh intíre níos lú agus níos lú deiseanna infheistíochta ag gnólachtaí/fiontraithe.

Míniú: 10 marc
Fadhb eacnamaíochta amháin eile: 7 marc.

9. Tá níos mó tomhaltóirí in Éirinn ag ceannach/ag siopadóireacht ar líne (ar an idirlíon). (17 marc)

(a) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint as an bhforbairt seo ag tomhaltóirí in Éirinn.

- **Rogha níos fearr earraí agus seirbhísí:** Rogha níos fearr ná mar a d'fhéadfadh a bheith ar fáil i do bhaile áitiúil.
- **Praghsanna níos iomaíche:** féadfaidh miondíoltóirí praghsanna níos ísle a thabhairt ar líne de bharr díolacháin mhéadaithe / costais níos ísle / barainneachtaí scála / lascainí do cheannaitheoirí ar líne.
- **Áisiúlacht:** féadfaidh daoine ceannach óna dtithe féin 24/7.
- **Coigilteas:** costais níos ísle siopadóireachta don tomhaltóir: ní gá taisteal chuig na siopaí agus coiglíonn sé sin breosla, táillí páirceála, etc.

2 phointe ar 6 mharc an ceann.

(b) Tabhair breac-chuntas ar chostas eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ar gheilleagar na hÉireann mar gheall ar an bhforbairt seo.

- **Meath ar ghníomhaíocht gheilleagrach intíre** mar gheall ar an laghdú féideartha ar líon na ndaoine a théann ag siopadóireacht.
- **Caillteanais phost:** laghdaíonn miondíoltóirí líon na bhfostaithe atá acu de bharr laghdú ar dhíolacháin sna siopaí.
- **Laghdú ar ioncam cánach don Rialtas:** laghdú ar fháltais CBL; laghdú féideartha ar CPT; Cáin ioncaim agus MSU.
- **D'fhéadfadh níos mó iompórtálacha teacht isteach sa gheilleagar:** rud a bheadh ina bhunús le sceitheadh ó shreabhadh ciorclach an ioncaim.

5 mharc

C1 Iomaíocht Neamhfhoirfe agus Fógraíocht

Taispeántar cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta in **Iomaíocht Neamhfhoirfe** sa léaráid thíos.

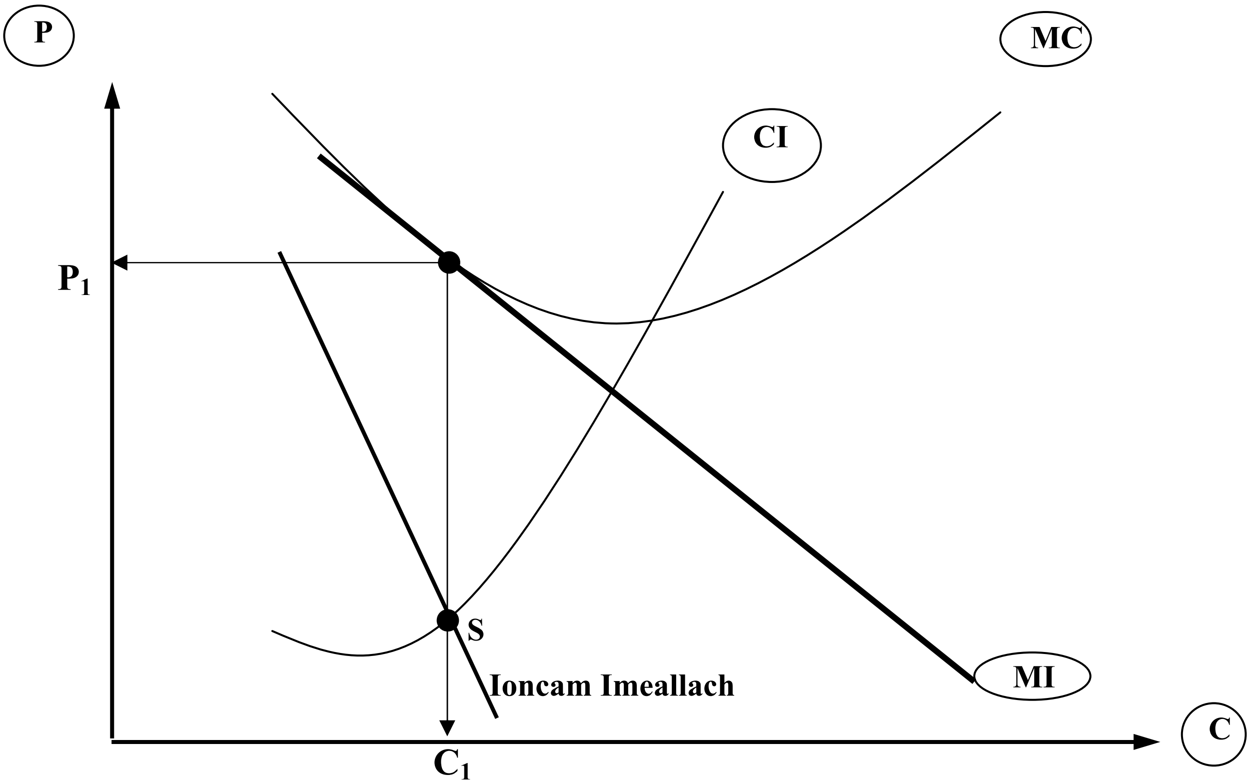

(a) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar.

(i) Luaigh cad dó a seasann **gach** ceann de na cúig lipéad thuas a bhfuil ciorcal thart orthu.
(ii) Bíonn an gnólacht i gcothromaíocht ag pointe S. Taispeáin ar do léaráid:

- An chainníocht a tháirgfidh an gnólacht i gcothromaíocht (úsáid an lipéad $\mathbf{C_1}$)
- An praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar C_1 (úsáid an lipéad $\mathbf{P_1}$)

(30 marc)

(i)

Lipéad	**Teideal Iomlán:**	
P	Praghas	**5 mharc**
C	Cainníocht	**5 mharc**
MC	**Meán**chostas	**5 mharc (3+2)**
CI	Costas **Imeallach**	**5 mharc (3+2)**
MI	**Meán**ioncam	**5 mharc (3+2)**

(ii) Tá cothromaíocht ann ag **pointe S** ar an léaráid.
Taispeáin ar do léaráid:

- an chainníocht a tháirgfidh an gnólacht i gcothromaíocht (úsáid an lipéad C_1)
- an praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar an aschur seo (úsáid an lipéad P_1)

$\mathbf{C_1}$	**an chainníocht a tháirgfidh an gnólacht**
$\mathbf{P_1}$	**an praghas a ghearrfar ar an aschur seo**

An 1ú freagra ceart: **3 mharc /** An 2ú freagra ceart: **2 mharc an ceann.**

(b) Níl aon *bhacainní ar iontráil* in Iomaíocht Neamhfhoirfe.

(i) Mínigh an téarma *bacainní ar iontráil*.
(ii) Luaigh **dhá** shaintréith eile den Iomaíocht Neamhfhoirfe.
(iii) Scríobh nótaí gearra ar **gach** ceann díobh sin. (20 marc)

(i) **Bacainní ar iontráil**
Na tosca sin a d'fhéadfadh cosc a chur ar ghnólachtaí eile ó dhul isteach i margadh/ i dtionscal.
Sampla: thiocfadh le gnólacht aonair a bheith mar an t-aon úinéir amháin ar thoisc tháirgeachta/príomhacmhainn.

Míniú: 4 mharc.
Gan ach sampla ann (2 mharc)

(ii) **Saintréithe:**

Tá mórán ceannaitheoirí ann.

- Ní fhéadann ceannaitheoir aonair ar bith tionchar a imirt ar phraghas margaidh na n-earraí trína chuid nó a cuid gníomhaíochtaí féin.

Tá mórán díoltóirí ann.

- Feidhmíonn gach díoltóir go neamhspleách.
- Féadann díoltóir aonair tionchar a imirt ar an gcainníocht a dhíoltar tríd an bpraghas a ghearrann sé nó sí as an aschur.

Táirgí difreáilte.

- Tá difríochtaí idir na hearraí a tháirgtear.
- Is féidir le gnólachtaí leas a bhaint as brandáil/fógraíocht chun idirdhealú a dhéanamh idir a n-earraí féin agus earraí a gcuid iomaitheoirí.

Eolas atá beagnach foirfe.
Tá eolas atá beagnach iomlán ag gach gnólacht sa mhargadh maidir leis na brabúis a thuilleann na gnólachtaí eile sa tionscal.

Féachann gach gnólacht leis an oiread brabús a dhéanamh agus is féidir.

- Is é aidhm aonair gach gnólachta an chainníocht sin a sholáthar inarb ionann CI (Costas Imeallach) agus II (Ioncam Imeallach).
- Féachfaidh gach gnólacht leis na costais a laghdú an oiread agus is féidir freisin.

2 ar 8 marc an ceann (4 + 4)

(c) Déanann gnólachtaí in Iomaíocht Neamhfhoirfe fógraíocht d'fhonn *dílseacht bhranda* a bhunú.

(i) Mínigh an téarma *dílseacht bhranda*.
(ii) Luaigh agus mínigh buntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an bhfógraíocht don tomhaltóir agus buntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith aici don díoltóir.
(iii) Luaigh agus mínigh míbhuntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an bhfógraíocht don tomhaltóir agus míbhuntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith aici don díoltóir. (25 marc)

(i) **Dílseacht bhranda**

An fonn a bhíonn ar chustaiméirí cloí le branda amháin agus an branda sin a cheannach i dtólamh (e.g. *Barry's Tea* a cheannach i gcónaí in áit *Lyons Tea)*.

5 mharc

(ii) **Buntáistí na fógraíochta**

Don tomhaltóir	Don díoltóir
Tugann sí eolas / feasacht / rogha Bíonn tomhaltóir láneolasach ar phraghsanna, ar thairiscintí speisialta, ar an bhfáil ar tháirgí/ar sheirbhísí nua. Rogha níos fearr earraí agus seirbhísí.	**Méadú ar dhíolacháin/ar bhrabúis** D'fhéadfadh díolacháin/brabúis dul i méad má bhíonn níos mó tomhaltóirí ar an eolas.
Praghsanna níos iomaíche D'fhéadfadh sé seo a bheith ina ábhar le níos mó iomaíochta agus thiocfadh leis na praghsanna titim níos mó dá bharr.	**Sciar níos mó den mhargadh** Má mhéadaíonn na díolacháin, d'fhéadfadh an gnólacht a sciar den mhargadh a mhéadú, rud a chuirfeadh a íomhá chorparáideach chun feabhais.
Barainneachtaí scála Má mhéadaíonn na díolacháin, d'fhéadfadh gnólachtaí a dtáirgeadh a ardú agus b'fhéidir go mbainfeadh tomhaltóirí tairbhe as praghsanna níos ísle mar gheall ar bharainneachtaí scála.	**Gnólachtaí nua** Cuirtear ar chumas gnólachtaí nua dul isteach i margadh ar bhealach níos fusa siocair go dtugtar slí d'iontrálaithe custaiméirí a mhealladh ó ghnólachtaí atá ann cheana féin.

2 phointe ar 5 mharc an ceann (3 + 2)

(iii) **Míbhuntáistí na fógraíochta**

Don tomhaltóir	Don díoltóir
Méadú ar phraghsanna D'fhéadfadh sé go n-ardódh an gnólacht na praghsanna chun íoc as na costais mhéadaithe.	**Méadú ar chostais** Méadaíonn na costais don ghnólacht de thoradh na fógraíochta.
Eolas bréagach/míthreorach D'fhéadfadh sé go dtabharfaí eolas míchruinn/neamhiomlán do thomhaltóirí, rud a bheadh ina bhunús le mearbhall/eolas mícheart.	**Ionchais na dtomhaltóirí** B'fhéidir nach mbeadh an gnólacht ábalta ionchais (mhéadaithe) na dtomhaltóirí a shásamh agus, sa deireadh, go ndéanfaí dochar d'íomhá/do chlú an ghnólachta.
Tobcheannach De bharr na fógraíochta, b'fhéidir go gceannódh an custaiméir earra go tobann / b'fhéidir go gcruthófaí mian nach mbeadh ann murach sin.	**Caingean dlí** B'fhéidir go gcuirfí caingean dlí i leith an ghnólachta dá mbeadh an fhógraíocht míthreorach nó bréagach.
Tráchtearraí díobhálacha D'fhéadfadh fógraíocht daoine a spreagadh chun tráchtearraí díobhálacha a cheannach, e.g. alcól, agus thiocfadh leis sin sláinte an tomhaltóra a chur i mbaol.	**Brú maidir le feidhmiú níos fearr** D'fhéadfadh fógraíocht na n-iomaitheoirí brú a chur ar ghnólachtaí aonair an caighdeán a fheabhsú d'fhonn sciar den mhargadh a choimeád.
B'fhéidir go bhfaighfí réidh le hiomaíocht D'fhéadfadh barraíocht fógraíochta bac a chur ar iontráil sa tionscal agus d'eascródh níos lú iomaíochta do thomhaltóirí as sin.	

2 phointe ar 5 mharc an ceann (3 + 2)

C2 Éileamh agus Soláthar, Margaí agus Táillí Uisce

Taispeánann an t-eolas thíos sceidil éilimh agus soláthair na bhFón Cliste ar an margadh.

Praghas €	**An Chainníocht a Éilítear (aonaid)**	**An Chainníocht a Sholáthraítear (aonaid)**
100	50,000	10,000
200	40,000	20,000
300	30,000	30,000
400	20,000	40,000
500	10,000	50,000

Bain úsáid as an eolas thuas agus as léaráid **amháin:**

(a) (i) Tarraing cuar an éilimh ar Fhóin Chliste ar an margadh **agus** lipéadaigh é.
(ii) Tarraing cuar soláthair na bhFón Cliste ar an margadh **agus** lipéadaigh é.
(iii) Taispeáin ar do léaráid:
- Praghas cothromaíochta na bhFón Cliste ar an margadh (úsáid **P_1**)
- Cainníocht chothromaíochta na bhFón Cliste ar an margadh (úsáid C1).
(Féadann tú grafpháipéar a úsáid más mian leat.)

(30 marc)

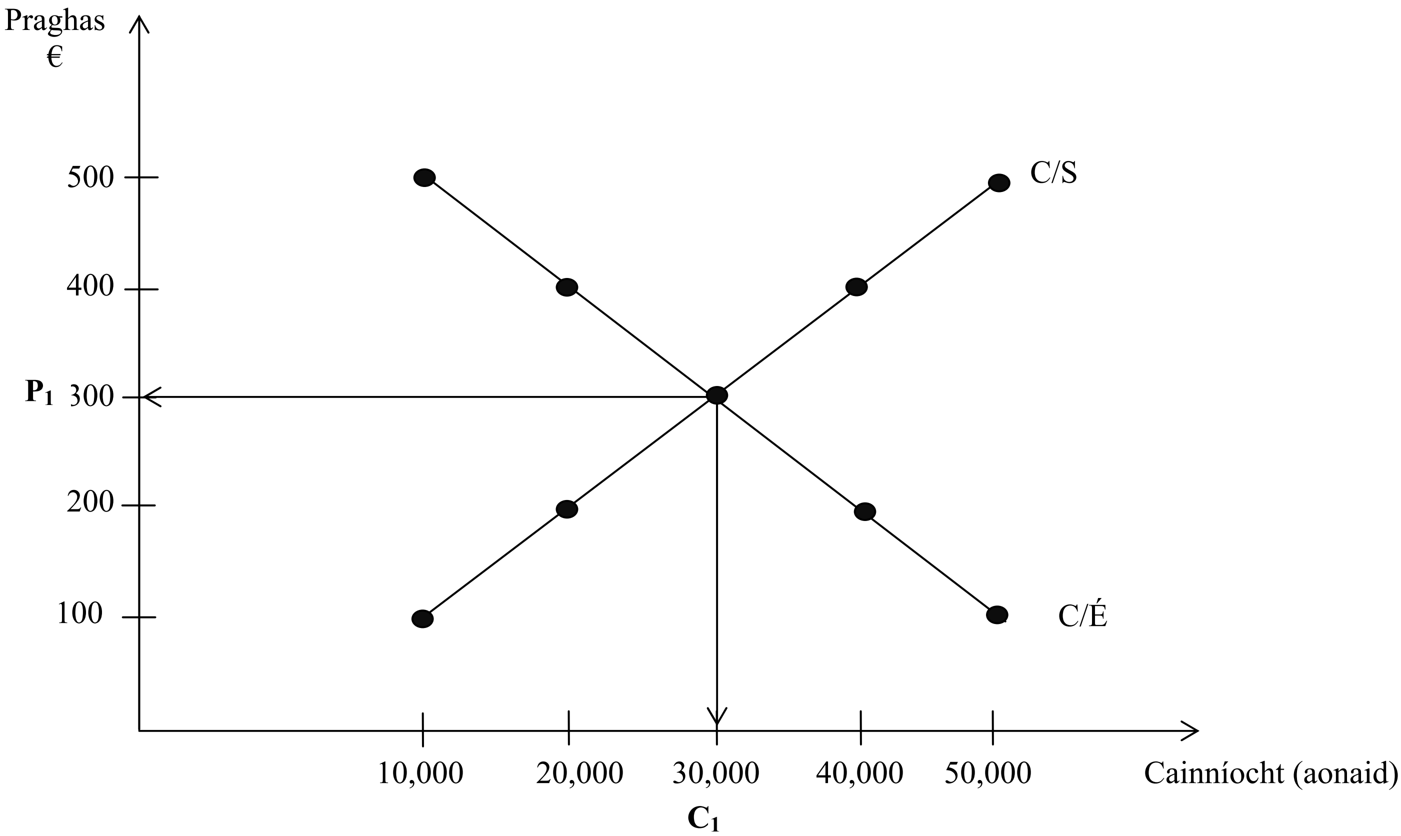

Graf: C/É: 5 phointe ar 2 mharc an ceann = 10 marc.
C/S: 5 phointe ar 2 mharc an ceann = 10 marc.
Lipéid: P, C, C/É agus C/S = 4 mharc. (4 ar 1 mharc an ceann).
P_1 agus C_1 : 2 x 3 mharc an ceann = 6 mharc.

(1 mharc an ceann má tharraingítear línte ach nach ndéantar P_1 agus C_1 a lipéadú).

(b) Is féidir go mbogfaidh cuar an éilimh ar Fhóin Chliste **NÓ** cuar soláthair na bhFón Cliste ar dheis nó ar chlé mar gheall ar na nithe seo a leanas:

- locht a fhaightear i ndearadh Fhóin Chliste an déantóra sa chaoi gur gá iad a aisghairm
- raon d'Aipeanna nua a chuirtear ar fáil agus a chuirtear ar an bhFón Cliste.

Maidir le **gach** ceann de na nithe thuas, freagair na **trí** cheist seo a leanas:

(i) Luaigh cé acu cuar an éilimh **nó** cuar an tsoláthair a bhogfaidh
(ii) Luaigh cé acu ar dheis **nó** ar chlé a bhogfaidh an cuar a luann tú
(iii) Mínigh **cén fáth** a mbogfaidh an cuar sa treo a luaigh tú. (20 marc)

	Locht i ndearadh an déantóra	**Marc.**	**Raon d'Aipeanna nua ar fáil**	**Marc.**
C/É nó C/S?	**Cuar an tsoláthair**	**5**	**Cuar an éilimh**	**5**
Bogadh ar dheis nó ar chlé?	**Ar chlé**	**3**	**Ar dheis**	**3**
Míniú	**Soláthrófar níos lú fóin chliste ar an bpraghas sin.**	**2**	**Éileofar níos mó fóin chliste mar thoradh ar fheabhsúcháin.**	**2**
		NÓ		
Rogha eile	**Dá ndéanfaí dochar don cháil, d'fhéadfadh Cuar an Éilimh bogadh ar chlé.**	**10**	**Toisc go mb'fhéidir go méadódh níos mó cuideachtaí líon na n-aipeanna a bheadh á dtáirgeadh, d'fhéadfadh Cuar an tSoláthair bogadh ar dheis.**	**10**

(c) Sa chuid is mó de thíortha na hEorpa íocann úsáideoirí tí as an soláthar d'uisce glan agus as soláthar seirbhís fuíolluisce.

(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis eacnamaíochta le táillí uisce do theaghlaigh a thabhairt isteach.
(ii) Luaigh agus mínigh tionchar eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag na táillí uisce seo ar **gach** ceann díobh seo a leanas:
- teaghlaigh a íocann na táillí uisce seo
- Rialtas na hÉireann. (25 marc)

(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis eacnamaíochta le táillí uisce do theaghlaigh a thabhairt isteach.

1. Ioncam
Cabhróidh na táillí seo chun ioncam a ghiniúint d'Uisce Éireann agus íoc as soláthar d'uisce glan dá dheasca.

2. Forbairt an bhonneagair
Bainfear úsáid as an ioncam a gheofar chun infheistíocht a chur i bhfeabhsú an bhonneagair um sholáthar uisce, gníomh a laghdódh an méid uisce a chuirtear amú trí phíopaí a ndearnadh díobháil dóibh.

3. Caomhnú uisce
Más gá do dhaoine íoc as acmhainní nádúrtha (uisce), b'fhéidir go mbainfidís úsáid níos tíosaí astu.

2 ar 6 mharc an ceann. (3 + 3)

(ii) Tionchar eacnamaíochta amháin a d'fhéadfadh a bheith ag táillí uisce ar theaghlaigh agus ar an rialtas:

Teaghlaigh	Rialtas na hÉireann
Caighdeán maireachtála níos ísle Titfidh an t-ioncam indiúscartha agus rachaidh seo i bhfeidhm go diúltach ar an gcaighdeán maireachtála.	**Laghdú ar chaiteachas na dtomhaltóirí** Beidh níos lú ioncam indiúscartha le caitheamh ag daoine. Mar sin de, d'fhéadfadh an t-éileamh sa gheilleagar titim agus d'fhéadfadh sé sin an fás geilleagrach a laghdú.
Deischostas Tá deischostas i gceist leis an táille seo sa mhéid is go bhféadfaí an t-ioncam a chaitheamh ar rud éigin eile.	**Corraíl phoiblí** D'fhéadfadh daoine agóid a dhéanamh agus diúltú an táille a íoc, rud a bheadh ina bhunús le míshástacht phoiblí.
Níos lú úsáide a bhaint as uisce D'fhéadfadh teaghlaigh níos lú úsáide a bhaint as uisce agus an oiread uisce a chuirtear amú a laghdú freisin.	**Méadú ar an bhfostaíocht** Bheadh níos mó daoine ar fostú ag cur méadar isteach – chaithfí níos lú ar leas sóisialach agus gheofaí níos mó ioncam cánach dá bharr.
7 marc: **Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 3 mharc**	**6 mharc:** **Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc**

C3 Costais, Lucht Oibre agus Fiontraíocht

Is fiontraí í Emma Ní Néill agus tá gnó ar bun aici ag dearadh agus ag cruthú gairdíní**.** Taispeántar sa tábla thíos meastachán ar a costais táirgeachta agus ar a hioncam iomlán i gcás raon aschuir.

Líon na n-aonad aschuir	Costais Sheasta	Costais Athraitheacha	Costais Iomlána	Ioncam Iomlán	Brabús/Caillteanas Iomlán
	€	€	€	€	€
1	2,000	1,000	3,000	3,200	200
2	2,000	1,800	3,800	4,300	500
3	2,000	3,300	**A.**	6,500	**C.**
4	2,000	5,000	**B.**	8,800	**D.**

(a) (i) Mínigh an téarma thuas a bhfuil líne faoi.

(ii) Agus úsáid á baint agat as an tábla, ríomh na costais iomlána ag **A** agus ag **B** (taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar) agus an brabús iomlán ag **C** agus ag **D** (taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar).

(iii) Is samplaí iad seo a leanas de chostais a bhíonn ag dearthóir gairdíní:

Lomaire faiche **Plandaí/Toir** **Trucail** **Leasachán**

Cuir in iúl cé acu díobh sin thuas ar costais sheasta iad agus cé acu díobh ar costais athraitheacha iad. Mínigh do fhreagra i n**gach cás**. (30 marc)

(i) **Fiontraí:**

- Téann fiontraí sa **seans** le gnólacht a bhunú.
- Déanann fiontraí **na tosca eile táirgeachta a chomhcheangal** isteach in aonad táirgeachta.

6 mharc

(ii) **Ríomh A, B, C agus D.**

A. €2,000 + €3,300 = €5,300
B. €2,000 + €5,000 = €7,000
C. €6,500 – €5,300 = €1,200
D. €8,800 – €7,000 = €1,800

Marcanna: 16 mharc: (1+1+2) i ngach cás

(iii)

	Costais sheasta	Costais athraitheacha
Costais	Lomaire faiche agus Trucail	Plandaí/Toir agus Leasachán
Mínigh	Fanann siad seo mar atá siad beag beann ar líon na ngairdíní a chruthaítear / ní dhéanann cainníocht an aschuir a tháirgtear difear dóibh.	Méadóidh siad seo de réir mar a chruthaítear níos mó gairdíní / athraíonn siad de réir an aschuir a tháirgtear.

Aithin 4 chostas: 4 ar 1 mharc = 4 mharc
2 mhíniú: 2 ar 2 mharc = 4 mharc

(b) Má leanann an gnó ag fás, is féidir go smaoineoidh Emma ar lucht oibre breise a fhostú ar an ráta náisiúnta íosphá.

(i) Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** thoisc a d'fhéadfadh Emma a spreagadh chun breis oibrithe a fhostú.

(24 marc)

(i) **Míniú na dtéarmaí:**

Lucht oibre	An ráta náisiúnta íosphá
Sainmhínítear lucht oibre mar an iarracht **dhaonna** atá bainteach le **táirgeadh** earraí agus seirbhísí / faightear pá ar a son.	An **pá is ísle** nach mór d'fhostóirí a íoc lena gcuid fostaithe, **de réir an dlí**.
6 mharc: 4 + 2	7 **mharc: 4 + 2**

(ii) **Luaigh agus mínigh dhá thoisc a d'fhéadfadh Emma a spreagadh chun breis oibrithe a fhostú.**

Níos mó éilimh ar aschur
Má bhíonn méadú ar an éileamh ar sheirbhísí Emma, d'fhéadfadh méadú teacht ar an éileamh ar oibrithe breise.

Beartais an rialtais
Dá ndéanfadh an rialtas níos saoire é chun oibrithe a fhostú, d'fhéadfadh Emma oibrithe breise a fhostú, e.g. laghdú ar ÁSPC an fhostóra; laghdú ar an gcáin bhrabúis chorparáide; dreasachtaí as duine atá dífhostaithe go fadtéarmach a fhostú, etc.

Laghdú ar an íosphá náisiúnta
Dá laghdófaí an ráta náisiúnta íosphá, d'fhéadfadh na costais táirgeachta titim agus d'fhéadfadh an bhrabúsacht ardú. B'fhéidir go mbeadh Emma in ann oibrithe breise a fhostú dá thoradh.

2 thoisc ar 6 mharc an ceann. (3 mharc + 3 mharc).

(c)

(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis, seachas cruthú fostaíochta, a bhfuil an fhiontraíocht tábhachtach do gheilleagar na hÉireann.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d'fhéadfadh **gach** ceann díobh seo a leanas a dhéanamh chun an fhiontraíocht a spreagadh.

- Rialtas na hÉireann
- Tomhaltóirí na hÉireann (21 marc)

(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis, seachas cruthú fostaíochta, a bhfuil an fhiontraíocht tábhachtach do gheilleagar na hÉireann.

Comhardú na n-íocaíochtaí a fheabhsú
Má dhéantar na hearraí a tháirgtear a easpórtáil, cuirfidh sé sin staid Chomhardú na nÍocaíochtaí chun feabhais.

Infheistíocht bhreise a spreagadh / Fás geilleagrach (OTN)
Cuireann fiontraithe a gcuid airgid agus a gcuid scileanna i ngnólacht le súil go ndéanfaidís brabús agus d'fhéadfadh sé go spreagfaí infheistíocht bhreise sa gheilleagar dá mbeadh rath air.

Nuálaíocht: táirgí nua
D'fhéadfadh fiontraithe rathúla cuid dá mbrabús a infheistiú d'fhonn dtáirgí nua a fhorbairt a rachadh chun sochair don tsochaí.

Cuidiú le giniúint ioncaim chánach don rialtas / an caiteachas reatha a laghdú
De bharr fiontraithe a bheith ag táirgeadh aschuir, ag soláthar seirbhísí agus ag cruthú fostaíochta, tugtar cúnamh maidir le hioncam cánach a ghiniúint don rialtas, rud a chuidíonn le maoiniú chaiteachas an stáit. Laghdófar an méid airgid a chaitear ar leas sóisialach.

2 ar 6 mharc (3+3).

(ii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d'fhéadfadh **gach** ceann díobh seo a leanas a dhéanamh chun an fhiontraíocht a spreagadh.

Rialtas na hÉireann:

Oideachas fiontraíochta a spreagadh
D'fhéadfaí béim níos mó ar oideachas fiontraíochta sna scoileanna agus sna coláistí a spreagadh agus d'fhéadfadh sé go mbeadh níos mó daoine aonair toilteanach dul sa seans le fiontraíocht.

Beartais an rialtais
Dá laghdódh an rialtas cáin brabúis chorparáide tharlódh go bhfeicfeadh daoine aonair go bhféadfaí brabús níos mó a dhéanamh.
Dá laghdófaí rátaí CBL d'fhéadfadh sé go méadófaí an t-éileamh atá ar earraí agus go gcruthófaí deiseanna níos fearr infheistíochta.
Dá laghdódh an rialtas na rialacháin a bhaineann le gnólacht a chur ar bun, d'fhéadfadh sé go mbeadh suim ag níos mó daoine a bheith ina bhfiontraithe.
Dá dtairgfeadh an rialtas deontais agus dreasachtaí eile chun gnólacht a bhunú / go gcruthófaí timpeallacht fhabhrach gnó.

Oiliúint/scileanna an mhargaidh shaothair
Dá bhfeabhsódh an rialtas scileanna na n-oibrithe trí mhéadú a dhéanamh ar oiliúint/oideachas, d'fhéadfadh sé go ndéanfadh an lucht oibre níos oilte sin an fhiontraíocht a spreagadh.

Bonneagar na tíre a fhorbairt
De bharr na hinfheistíochta i dteicneolaíocht cumarsáide tríd an teacht ar leathanbhanda, is fusa do dhaoine gnólacht a chur ar bun. Is lámh chúnta é iompar bóithre/cumhacht, etc.

Cobhsaíocht san earnáil bhaincéireachta a chur chun cinn/a choinneáil
Dá gcobhsófaí na bainc d'fhéadfadh sé go dtabharfadh an rialtas deis do na bainc creidmheas a sholáthar agus daoine a spreagadh ar an dóigh sin chun iasacht a fháil agus gnó a bhunú.

Tomhaltóirí na hÉireann

Caiteachas a mhéadú sa mhargadh intíre
Beidh méadú ar chaiteachas na dtomhaltóirí ina bhunús le méadú ar an éileamh agus eascróidh gníomhaíocht ghnó méadaithe as sin.

Earraí Éireannacha a cheannach
Má cheannaíonn tomhaltóirí in Éirinn táirgí a dhéantar in Éirinn, d'fhéadfadh sé go spreagfaí níos mó daoine chun gnólacht a bhunú in Éirinn.

Siopadóireacht a dhéanamh go háitiúil
Má théann tomhaltóirí in Éirinn ag siopadóireacht ina mbailte áitiúla, ginfear níos mó éilimh agus d'fhéadfadh sé go mbunódh daoine níos mó gnólachtaí dá bharr.

An dearcadh i leith teip ghnó a athrú
Má ghlactar le teip mar chuid den ghnó, d'fhéadfadh sé dearcadh níos dearfaí i leith na fiontraíochta a spreagadh agus dóchas a thabhairt do dhaoine dul i bhfiontar.

An 1ú freagra ceart ar 6 mharc (3 + 3)
An 2ú freagra ceart ar 3 mharc (2 + 1)

C4 Airgead, Coigilteas agus Smaointeoireacht na hEacnamaíochta

(a) Is feidhmeanna de chuid an airgid iad meán malairte agus tomhas luacha.
Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu agus luaigh feidhm **amháin** eile de chuid an airgid. (21 marc)

Meán malairte
Mír a thugann ceannaitheoirí do dhíoltóirí nuair is mian leo earraí agus seirbhísí a cheannach.

Tomhas luacha
An tslat tomhais a úsáideann daoine chun praghsanna a bhreacadh agus fiachais a thaifeadadh.
Cuireann airgead luach/praghas ar earraí agus seirbhísí.

2 ar 7 marc an ceann

- **Stór saibhris**
- **An tagarmharc i gcomhair íocaíocht iarchurtha**

7 marc

(b) Is toisc amháin í ráta na **CCÚT** (*DIRT*) a mbíonn tionchar aici ar leibhéal an choigiltis phearsanta.

(i) Cad dó a seasann na túslitreacha **CCÚT**?
(ii) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** thoisc, seachas ráta na CCÚT, a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar leibhéal coigiltis duine. (30 marc)

(i) **Cáin Choinneála ar Ús Taisce** **8 marc**

(ii) **Coigilteas:** an chuid sin d'ioncam duine nach gcaitheann sé nó sí. **6 mharc**

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** thoisc, seachas an ráta CCÚT, a d'fhéadfadh duine a chur san áireamh agus coigilteas á bheartú aige/aici.

Rátaí úis

- Má mheasann an coigilteoir ionchasach go bhfuil na rátaí úis atá á dtairiscint ag na hinstitiúidí airgeadais íseal, d'fhéadfadh sé go gcinnfeadh duine gan airgead a choigilt.
- Má tá an ráta úis níos airde ná an ráta boilscithe, d'fhéadfadh sé sin daoine a spreagadh chun airgead a choigilt.

Méideanna ioncaim

- Dá mhéad é méid ioncaim an duine, is amhlaidh is mó an cumas atá aige/aici airgead a choigilt.

Méid an bhoilscithe

- Bíonn boilsciú ina chúis le laghdú ar an bhfíor-ráta toraidh ar choigilteas.
- Ciallaíonn boilsciú nach mór duit níos mó airgid a chaitheamh chun earraí agus seirbhísí a cheannach. Dá bhrí sin, tá laghdú ar an gcumas atá agat airgead a choigilt.

An Méid Sochar Leasa Shóisialaigh

- Má chuireann an stát sochair leasa shóisialaigh mhaithe ar fáil, d'fhéadfadh sé sin daoine a dhíspreagadh chun airgead a choigilt, mar go bhfuil a fhios acu go bhfreastalóidh an stát orthu go leordhóthanach.

Méideanna cánach

- Má thagann laghdú ar na rátaí cánach ioncaim, ardóidh an t-ioncam indiúscartha agus d'fhéadfadh cumas níos fearr coigilte eascairt as sin.
- Laghdóidh tabhairt isteach na cánach nua uisce an t-ioncam indiúscartha agus d'fhéadfadh sé sin a bheith ina chúis le laghdú ar choigilteas.

Ionchais amach anseo / muinín as an ngeilleagar

- Má tá daoine buartha faoi thodhchaí an gheilleagair, d'fhéadfadh sé go gcaillfí muinín na dtomhaltóirí agus go gcoigleodh daoine níos mó airgid dá bharr.

2 ar 8 marc an ceann (4 mharc + 4 mharc)= 16

(c) (i) Dúirt an t-eacnamaí John Maynard Keynes go mbíonn trí chúis ag daoine lena gcuid maoine a choinneáil i bhfoirm airgid thirim:

- Cúiseanna idirbheartaíochta
- Cúiseanna réamhchúraim
- Cúiseanna amhantraíochta

Mínigh **dhá cheann ar bith** de na cúiseanna thuas.

(ii) Ainmnigh eacnamaí **amháin** eile a chuir le smaointeoireacht na heacnamaíochta agus tabhair breac-chuntas ar rud **amháin** ar chuir an duine seo leis an smaointeoireacht sin.

(24 marc)

(i)

Cúis	Míniú
Cúis Idirbheartaíochta	**Teastaíonn airgead tirim ó dhaoine chun earraí agus seirbhísí a cheannach**
Cúis Réamhchúraim	**Teastaíonn airgead tirim le haghaidh cásanna éigeandála/le haghaidh 'na coise tinne'**
Cúis Amhantraíochta	**Teastaíonn airgead tirim le teacht i dtír ar na deiseanna féideartha brabúsacha infheistíochta.**
	2 CHEANN AR BITH ar 8 marc an ceann

(ii) Eacnamaí amháin eile agus breac-chuntas ar rud amháin a chuir an duine seo leis an smaointeoireacht sin.

Ainm	**Ráiteas**	**Míniú – sampla**
Karl Marx	Teoiric Saothair an Luacha	• B'ionann luach táirge agus an méid saothair a úsáideadh chun an táirge sin a dhéanamh.
Adam Smith	Prionsabail an Chánachais Iomaíocht Fhoirfe Laissez Faire	• Bhí cáin a bhí cothrom, eacnamaíoch, áisiúil agus cinnte i gceist le prionsabail an chórais chothroim chánachais.
Thomas Malthus	Teoiric an Daonra	• Fásann an daonra go hiolraíoch agus fásann an soláthar bia go huimhríochtúil, rud is ábhar le soláthar bia neamhleor.
David Ricardo	Dlí an Bhuntáiste Chomparáidigh	• Sa chás go bhfuil tír amháin is éifeachtúla i dtáirgeadh na dtráchtearraí uile, ba chóir di gabháil le saineolaíocht i dtáirgeadh an chinn lena mbaineann an éifeachtúlacht is réasúnta agus trádáil a dhéanamh ar son a riachtanas eile.
2 mharc	**3 mharc**	**3 mharc**

C5 Trádáil Idirnáisiúnta agus Rátaí Malairte

(a) Tugtar an t-eolas seo a leanas duit faoi thrádáil tíre i mbliain amháin.

Easpórtálacha Sofheicthe €milliún	Iompórtálacha Sofheicthe €milliún	Comhardú na Trádála €milliún	Barrachas nó Easnamh
25,000	**24,200**	?	?

(i) Mínigh an téarma *Comhardú na Trádála.*
(ii) Ag baint úsáide as na sonraí thuas duit, ríomh Comhardú na Trádála **agus** mínigh do freagra.
(iii) Má tháinig méadú €1,000m ar leibhéal na n-iompórtálacha sofheicthe thuas, ríomh Comhardú nua na Trádála **agus** luaigh cé acu barrachas nó easnamh é. (Taispeáin do chuid oibre.)

(26 marc)

(i) *Comhardú na Trádála:*
Is é seo an difríocht idir easpórtálacha sofheicthe agus iompórtálacha sofheicthe.

6 mharc: 3+3

(ii) Ag baint úsáide as na sonraí thuas duit, ríomh Comhardú na Trádála agus mínigh do fhreagra.

Easpórtálacha sofheicthe – Iompórtálacha sofheicthe
€25,000m - €24,200m = €800m

6 mharc: 2 + 2 + 2

Comhardú na trádála é lena mbaineann **barrachas**.
De bharr go bhfuil easpórtálacha sofheicthe níos mó ná iompórtálacha sofheicthe.

4 mharc: 2 + 2

(iii) Ríomh comhardú nua na trádála:

Iompórtálacha sofheicthe nua: €24,200 m[1] + €1,000 m[1] = €25,200 m [2]

Comhardú nua na Trádála: €25,000 m[1] - €25,200 m[4] = - €200 [2]

Easnamh [2] atá ann.

10 marc

(b) Ba cheart go dtiocfadh méadú ar easpórtálacha na mairteola as Éirinn de thoradh ar dheireadh a chur leis an *trádbhac* atá, le 16 bliana anuas, ar iompórtálacha mairteola as an Eoraip i margadh na Stát Aontaithe.

(i) Mínigh an téarma eacnamaíochta *trádbhac*.
(ii) An easpórtáil shofheicthe **nó** easpórtáil dhofheicthe í easpórtáil na mairteola as Éirinn? Mínigh do fhreagra.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint ag geilleagar na hÉireann as méadú ar easpórtálacha.

(25 marks)

(i) Mínigh an téarma eacnamaíochta *trádbhac*.

Cosc iomlán é seo ar iompórtáil earra i dtír.

5 mharc

(ii) An easpórtáil shofheicthe **nó** easpórtáil dhofheicthe í easpórtáil na mairteola as Éirinn? Mínigh do fhreagra.

Freagra: **Easpórtáil sofheicthe** **3 mharc**

Míniú: **Saoránach i Meiriceá atá ag ceannach earra as Éirinn.** **3 mharc**

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint ag geilleagar na hÉireann as méadú ar easpórtálacha.

Cruthú fostaíochta
Nuair is ann d'easpórtálacha is ann d'éileamh méadaithe ar earraí a táirgeadh in Éirinn, agus bíonn breis fostaíochta ann dá bharr.

Méadú ar OTN/ Fás geilleagrach
Eascróidh ioncam méadaithe laistigh den tír as an airgead a fhaightear ó easpórtálacha (instealladh isteach sa sreabhadh ciorclach).

Méadú ar dhíolacháin/ar bhrabúis
D'fhéadfadh gnólachtaí intíre a gcuid díolachán/brabús a mhéadú trína n-aschur barrachais a easpórtáil chuig margadh eachtrach / barainneachtaí scála / airgeadraí eachtracha a thuilleamh. Is féidir le fáltas airgeadraí eachtracha cur le cúlchistí ár dtíre / an t-airgeadas a chur ar fáil chun cabhrú íoc as ár gcuid iompórtálacha.

Infheistíocht a mhealladh
Méadóidh easpórtálacha tréana an mhuinín as geilleagar na hÉireann agus d'fhéadfaidís cuidiú le hinfheistíocht bhreise a mhealladh go hÉirinn.

Airgeadas an rialtais
Déanfaidh gníomhaíocht gheilleagrach mhéadaithe ioncam cánach méadaithe a ghiniúint don rialtas e.g. CBL / ÍMAT etc.

14 mharc: 2 shochar: 7 marc an ceann. Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(c) Tugtar an t-eolas seo a leanas duit i dtaobh ráta malairte an euro (€) agus an punt steirling na Ríochta Aontaithe (£).

Bliain 1: €1 = £1.00 **Bliain 2**: €1 = £0.80

Tá **luach an euro (€) tite** i gcoibhneas le punt steirling na Ríochta Aontaithe (£).

Mínigh na hiarmhairtí a d'fhéadfadh a bheith ag an titim seo i luach an euro do **gach** ceann díobh seo a leanas:

(i) **Easpórtálacha** as Éirinn **go dtí** an Ríocht Aontaithe
(ii) **Iompórtálacha** go hÉirinn **as an** Ríocht Aontaithe
(iii) **Fostaíocht** in Éirinn. (24 marc)

	Iarmhairt	**Míniú**
Easpórtálacha as Éirinn go dtí an Ríocht Aontaithe	• Easpórtálacha níos saoire • Níos mó éilimh ar easpórtálacha as Éirinn • Méadú ar an ioncam ó dhíolacháin d'easpórtálaithe na hÉireann	Laghdaíonn praghsanna na n-easpórtálacha as Éirinn i bpunt steirling, rud is ábhar le níos mó éilimh ar easpórtálacha as Éirinn sa Ríocht Aontaithe.
Iompórtálacha go hÉirinn as an Ríocht Aontaithe	• Iompórtálacha níos daoire • Laghdú ar iompórtálacha	Méadóidh praghsanna na n-iompórtálacha as an Ríocht Aontaithe agus eascróidh níos lú éilimh ar iompórtálacha as an Ríocht Aontaithe as sin.
Fostaíocht in Éirinn	• Méadú	D'fhéadfadh borradh teacht ar earnáil na heaspórtála de thoradh níos mó easpórtálacha go dtí an Ríocht Aontaithe, rud a chruthódh tuilleadh fostaíochta.

An 1ú freagra ceart: 12 mharc. Luaigh: 6 mharc. Mínigh: 6 mharc.
An 2ú agus an 3ú freagra ceart: 2 ar 6 mharc an ceann.
Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc.

C6 Cánachas agus Buiséadú an Rialtais

(a) Meastachán é seo a leanas ar bhuiséad reatha an Rialtais do 2015:

Ioncam Reatha an Rialtais	€45,255 m	Caiteachas Reatha an Rialtais	€48,985 m

(i) Ríomh an t-easnamh ar an mbuiséad reatha. (Taispeáin do chuid oibre.)
(ii) Mol **dhá** shlí a bhféadfadh an rialtas an t-easnamh seo a laghdú.
(iii) Luaigh sampla **amháin** d'ioncam reatha an Rialtais agus sampla **amháin** de chaiteachas reatha an Rialtais. (25 marc)

(i) Easnamh ar an mbuiséad reatha:

€45,255[1] m -[1] €48,985[1] m = (€ 3,730)[2]

3 ar 1 mharc an ceann agus 2 mharc as an bhfreagra ceart: 5 mharc

(ii) Mol **dhá** shlí a bhféadfadh an rialtas an t-easnamh seo a laghdú.

Caiteachas reatha an rialtais a laghdú **nó** sampla de sin, e.g. an méid airgid a chaitear ar leas sóisialach a laghdú.
Ioncam reatha an rialtais a mhéadú **nó** sampla de sin, e.g. cáin ioncaim a mhéadú.

2 ar 5 mharc an ceann

(iii) Luaigh sampla **amháin** d'ioncam reatha an Rialtais agus sampla **amháin** de chaiteachas reatha an Rialtais.

Ioncam reatha an rialtais	Caiteachas reatha an rialtais
1. Ioncam cánach dírí (nó sampla) 2. Ioncam cánach indírí (nó sampla) 3. Ús ar iasachtaí a tugadh do chomhlachtaí leathstáit /údaráis áitiúla 4. Barrachas comhlachtaí leathstáit. 5. Iarmhéideanna ranna. 6. Scéim Duaisbhannaí. 7. Táillí a gearradh le haghaidh seirbhísí stáit	1. Tuarastail fhostaithe uile an stáit 2. Costas na ranna rialtais a reáchtáil 3. Costas na n-institiúidí stáit a reáchtáil (scoileanna, ospidéil, príosúin, an Phríomh-Oifig Staidrimh, an tOmbudsman) 4. Íocaíochtaí leasa shóisialaigh 5. An tseirbhís fónaimh don fhiachas náisiúnta 6. Deontais d'údaráis áitiúla 7. Deonachán na hÉireann le buiséad an Aontais Eorpaigh.

Sampla amháin i ngach cás: 5 mharc an ceann.

(b) I gCáinaisnéis 2015, d'ísligh an Rialtas ráta na cánach ioncaim ó 41% go 40% agus d'ísligh siad roinnt de rátaí an **MSU** (*USC*).

(i) Cad dó a seasann na túslitreacha **MSU**?

(ii) An cáin dhíreach nó cáin indíreach í an cháin ioncaim? Mínigh do fhreagra.

(iii) Mínigh iarmhairt eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an ísliú ar ráta na cánach ioncaim do **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:

- an t-easnamh ar bhuiséad reatha an Rialtais
- leibhéal na fostaíochta in Éirinn
- leibhéal na heisimirce as Éirinn. (24 marc)

(i) **MSU:** Muirear Sóisialta Uilíoch **6 mharc**

(ii) An cáin dhíreach nó cáin indíreach í an cháin ioncaim? Mínigh do fhreagra.

Freagra: Cáin dhíreach. **3 mharc**
Míniú: Cáin ar ioncam atá ann. **3 mharc**

(iii) Mínigh iarmhairt eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an ísliú ar ráta na cánach ioncaim do **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:

- an t-easnamh ar bhuiséad reatha an Rialtais
- leibhéal na fostaíochta in Éirinn
- leibhéal na heisimirce as Éirinn.

Catagóir	Ráiteas	Míniú
An t-easnamh ar bhuiséad reatha an Rialtais	D'fhéadfadh an t-easnamh dul i méad D'fhéadfadh an t-easnamh dul i laghad	• Mura mbíonn méadú ar bith ar an bhfostaíocht, titfidh an oiread ioncaim a gheofar ó cháin ioncaim • Má bhíonn méadú ar an bhfostaíocht, d'fhéadfadh an oiread ioncaim a gheofar ó cháin ioncaim ardú • D'fhéadfadh an oiread ioncaim ó cháin indíreach ardú má thagann méadú ar an méid caiteachais
Leibhéal na fostaíochta in Éirinn	D'fhéadfadh sé ardú	• Má thagann méadú ar an méid caiteachais, d'fhéadfadh borradh teacht ar an éileamh agus seans go dtiocfadh níos mó fostaíochta as sin • De réir mar a ardaíonn an t-ioncam indiúscartha, thiocfadh le fostaithe éilimh phá a mhaolú, d'fhéadfadh costais titim agus seans go mbeadh níos mó éilimh ar fostaithe le sonrú dá dheasca
Leibhéal na heisimirce as Éirinn	D'fhéadfadh sé titim	• B'fhéidir go spreagfadh níos mó ioncam diúscartha níos fearr oibrithe le fanacht in Éirinn. • Má ardaíonn an t-éileamh mar gheall ar ioncam indiúscartha níos airde, b'fhéidir go gcruthófaí níos mó deiseanna fostaíochta agus ní bheadh ar an oiread céanna daoine an tír a fhágáil.
12 mharc:	**2 ar 3 mharc.**	**2 ar 3 mharc.**

(c) Cuireadh méadú 40c ar an gcáin ar phaicéad fiche toitín i gCáinaisnéis 2015.

(i) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** eile a d'fhéadfaí a dhéanamh chun tomhaltas toitíní a laghdú.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint ag **daoine aonair** as a dtomhaltas toitíní a laghdú.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar atá le baint ag an t**sochaí** as titim i dtomhaltas toitíní.

(26 marc)

(i) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** eile a d'fhéadfaí a dhéanamh chun tomhaltas toitíní a laghdú.

Beart	**Míniú**
Pacáistíocht aonchineálach a thabhairt isteach.	D'fhéadfadh sé seo teorainn a chur le fógraíocht agus an t-éileamh a laghdú.
Cosc a chur ar mheaisíní díolta i dtithe tábhairne.	Laghdóidh sé seo infhaighteacht na dtoitíní agus d'fhéadfadh sé éileamh/caitheamh a laghdú.
Líon na n-áiteanna ina ndíoltar toitíní a shrianadh.	D'fhéadfaí cosc a chur ar dhíol toitíní in áiteanna áirithe, e.g. stáisiúin pheitril, siopaí atá gar do scoileanna agus coláistí.
Fóirdheontas a thabhairt le haghaidh táirgí atá ar fáil a chabhraíonn le daoine éirí as caitheamh tobac.	Laghdaíonn fóirdheontais le haghaidh na dtáirgí sin costais an tomhaltóra.
Eolas a thabhairt faoi na hiarmhairtí diúltacha a bhaineann le caitheamh tobac.	Thiocfadh le fógraí níos gránna faoi na héifeachtaí sláinte a ghabhann le caitheamh tobac daoine a spreagadh chun éirí as tobac.

Luaigh: 3 mharc. Míniú: 3 mharc.

(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint ag **daoine aonair** as a dtomhaltas toitíní a laghdú.

Níos mó ioncam indiúscartha:
Beidh níos mó ioncam indiúscartha ag daoine aonair má cheannaíonn siad níos lú toitíní.

Stíl mhaireachtála níos sláintiúla: d'fhéadfadh daoine aonair a bheith níos sláintiúla mar thoradh ar níos lú drochthionchair ó chaitheamh toitíní.

Caiteachas laghdaithe ar chúram sláinte:
caithfidh daoine níos lú airgid ar chuairteanna ar an dochtúir, ar chúram sláinte, etc. mar gheall ar thinneas laghdaithe.

Préimheanna laghdaithe le haghaidh árachas sláinte: préimheanna níos saoire le haghaidh árachas sláinte.

Méadú ar ionchas saoil: B'fhéidir go mbeidh saol níos faide ag daoine má laghdaíonn siad an méid toitíní a chaitheann siad.

10 marc: 2 ar 5 mharc (3+2).

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar atá le baint ag an t**sochaí** as titim i dtomhaltas toitíní.

Níos mó táirgiúlachta/laghdú ar an oiread neamhláithreachta: d'fhéadfadh oibrithe a bheith as láthair níos annaimhe / níos lú íocaíochtaí ar leas sóisialach / geilleagar níos táirgiúla.

Laghdú ar bhásanna de thoradh ailse / seirbhísí sláinte nach bhfuil faoin oiread céanna brú: níos lú costais shóisialta don tsochaí.

Pobal níos sláintiúla: as a dtiocfaidh éileamh laghdaithe ar sheirbhísí sláinte / níos lú brú ar ospidéil.

Timpeallacht níos fearr: níos lú bruscair ar na sráideanna agus costais laghdaithe glantóireachta.

10 marc: 2 ar 5 mharc (3+2).

C7 Tithíocht Shóisialta, Fás Geilleagrach agus Fostaíocht

(a) I ndiaidh Cháinaisnéis 2015, d'fhógair an Rialtas pleananna chun €2.2bn a chaitheamh ar thithíocht shóisialta sna trí bliana atá romhainn amach.

Nóta: Is é is Tithíocht Shóisialta ann ná tithíocht a chuireann an Rialtas ar fáil do dhaoine atá ar ioncam íseal, ar cíos atá níos ísle ná an cíos ar an saormhargadh.

(i) An caiteachas reatha **nó** caiteachas caipitiúil ag an Rialtas é an caiteachas seo ar thithíocht shóisialta? Mínigh do fhreagra.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste do gheilleagar na hÉireann a bhaineann le caiteachas ar thithíocht shóisialta.

(iii) Mínigh, agus sampla á thabhairt agat, deischostas **amháin** a ghabhann leis an infheistíocht seo i dtithíocht shóisialta. (26 marc)

(i) An caiteachas reatha **nó** caiteachas caipitiúil ag an Rialtas é an caiteachas seo ar thithíocht shóisialta? Mínigh do fhreagra.

Freagra: Caiteachas caipitiúil **3 mharc**

Míniú: Bainfidh saoránaigh sochar as tithíocht shóisialta thar roinnt blianta.
Mír chaiteachais aon uaire/fhadtéarmach é. **3 mharc**

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste do gheilleagar na hÉireann a bhaineann le caiteachas ar thithíocht shóisialta.

Ráiteas	**Míniú**
Laghdú ar an easpa dídine	Laghdóidh líon na ndaoine a chodlaíonn ar na sráideanna de thairbhe níos mó tithíochta dóibh siúd atá gan dídean.
Caighdeán maireachtála níos fearr	Beidh caighdeán maireachtála/slándáil níos fearr acu siúd a bhogann as brúnna/árasáin bheaga ar cíos.
Níos mó fostaíochta i dtionscal na tógála	Tiocfaidh méadú ar an éileamh ar oibrithe i dtionscal na tógála toisc níos mó tithe a bheith á dtógáil.
Laghdú ar na praghsanna cíosa	De bharr soláthar méadaithe tithíochta, d'fhéadfadh laghdú teacht ar phraghsanna na dtithe ar cíos do thionóntaí.
Bonneagar níos fearr	Feabhsaíonn bonneagar an stáit agus cuireann sé sin leas iomlán shochaí na hÉireann chun tairbhe.
Fás geilleagrach	Beidh méadú ar an éileamh ar earraí agus seirbhísí a bhaineann le tionscal na tógála a rachaidh chun sochair do sholáthraithe na n-earraí agus seirbhísí sin.

14 mharc: 2 ar 7 marc. Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(iii) Mínigh, agus sampla á thabhairt agat, deischostas **amháin** a ghabhann leis an infheistíocht seo i dtithíocht shóisialta.

D'fhéadfadh an rialtas an t-airgead a chaitheamh ar chúram sláinte.
Sampla:
D'fhéadfadh sé bardaí a oscailt in ospidéil / infheistíocht a chur in otharcharranna nua.

Aon sampla amháin arna thabhairt agus arna mhíniú: 6 mharc (3+3)

(b) "Tá sé á thuar go dtiocfaidh fás 3.7% ar gheilleagar na hÉireann in 2015, rud a fhágfaidh fás ann den tríú bliain i ndiaidh a chéile." (Feasachán Ráithiúil an Bhainc Cheannais, 2015)

(i) Luaigh tomhas **amháin** ar fhás geilleagrach.

(ii) Luaigh agus mínigh sochar **amháin** atá le baint as fás geilleagrach ag **gach** ceann díobh seo a leanas i ngeilleagar na hÉireann:

- Saoránaigh na hÉireann
- Gnólachtaí
- Airgeadas an Rialtais. (25 marc)

(i) Luaigh tomhas amháin ar fhás geilleagrach.

Olltáirgeacht Náisiúnta / OTN
Olltáirgeacht Intíre / OTI **7 marc**

(ii) Luaigh agus mínigh sochar **amháin** atá le baint as fás geilleagrach ag **gach** ceann díobh seo a leanas i ngeilleagar na hÉireann

	Ráiteas	Míniú
Saoránaigh na hÉireann	**Deiseanna fostaíochta** **Caighdeán maireachtála níos fearr** **Seirbhísí feabhsaithe stáit** **Gá le níos lú le dul ar imirce**	• Má mhéadaíonn díolacháin, beidh níos mó oibrithe ag teastáil / seans go mbeidh na poist atá ann cheana ina bpoist níos daingne. • Beidh ioncam indiúscartha níos airde ag saoránaigh. • Má fheabhsaíonn ioncam stáit, féadfaidh an rialtas seirbhísí stáit a fheabhsú / bonneagar stáit a fhorbairt. • Má chruthaítear tuilleadh post, seans go mbeidh ar líon níos lú saoránach dul ar imirce.
Gnólachtaí	**Méadú ar dhíolacháin/ar bhrabúis** **Fairsingiú /** **baol níos lú i leith a ndúnta**	• Tagann méadú ar na díolacháin agus eascraíonn brabúis mhéadaithe as sin. • Cuideoidh breis díolacháin le gnólachtaí leanúint ar aghaidh i mbun táirgeachta / fairsingiú.
Airgeadas an rialtais	**Ioncam cánach** **Caiteachas ar leas sóisialach** **Iasachtaí laghdaithe** **Cumas chun fiachais a aisíoc**	• Tiocfaidh ioncam cánach méadaithe as fostaíocht mhéadaithe. Tiocfaidh méadú ar CPT má ardaíonn na brabúis. Ba chóir go méadódh CBL/dleachtanna mail. • Ba chóir go dtiocfadh laghdú ar leas sóisialach má ardaíonn an fhostaíocht. • D'fhéadfadh sé go dtitfeadh méid na n-iasachtaí stáit / go gcomhlíonfadh an Rialtas spriocanna buiséid mar thoradh ar an bhfeabhsú ar airgeadas an stáit.
3 phointe ar 6 mharc.	**Luaigh: 3 mharc**	**Mínigh: 3 mharc**

(c) Tá Éire ina ball den Aontas Eorpach (AE) ó 1973 i leith.

(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhféadfadh tíortha a bheith ag iarraidh ballraíocht den AE a bhaint amach.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** mhíbhuntáiste eacnamaíochta a d'Éirinn d'fhéadfadh a bheith ag baint le ballraíocht den AE. (24 marc)

(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhféadfadh tíortha a bheith ag iarraidh ballraíocht den AE a bhaint amach.

- **Teacht ar mhargadh níos mó:** beidh gnólachtaí ábalta earraí a dhíol le margadh ina bhfuil os cionn 500 milliún custaiméir.
- **Saorthrádáil:** beidh baint na dtrádbhac ina chabhair chun costais na ngnólachtaí a laghdú agus cuideoidh sé leo dul san iomaíocht.
- **Fás geilleagrach:** tiocfaidh fás faoin ngeilleagar (fás atá bunaithe ar chúrsaí easpórtála) de réir mar a thagann méadú ar chúrsaí trádála.
- **Saorghluaiseacht daoine:** tig le baill gluaiseacht faoi shaoirse chun cónaí, chun oibriú agus chun a gcuid staidéar a chur i gcrích i stáit an Aontais Eorpaigh.
- **Oideachas:** tugtar aitheantas do cháilíochtaí, rud a fhágann go mbíonn sé níos fusa post a fháil.
- **Infheistíocht isteach:** seans gur mhaith le gnólachtaí lasmuigh den Aontas Eorpach teacht a fháil ar mhargaí móra an Aontais Eorpaigh.
- **Teacht ar an gCiste um Chomhtháthú Sóisialta:** cuireann an tAontas Eorpach infheistíocht sna réigiúin níos boichte d'fhonn éagothromaíochtaí réigiúnacha a laghdú.
- **Sochair do thomhaltóirí:** saoirse siopadóireachta; praghsanna iomaíocha agus cosaint tomhaltóirí níos fearr.

2 phointe ar 6 mharc an ceann. Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** mhíbhuntáiste eacnamaíochta a d'Éirinn d'fhéadfadh a bheith ag baint le ballraíocht den AE.

- **Na costais d'Éirinn:** Is ranníocóir glan í tír na hÉireann anois do bhuiséad an Aontais Eorpaigh.
- **Brú chun glacadh le beartais an Aontais Eorpaigh (déine/cuótaí iascaigh, etc.):** ón gcúlú eacnamaíochta i leith, ceanglaíodh arrialtas na hÉireann caiteachas an rialtais a laghdú agus spriocanna buiséid arna leagan amach ag an Aontas Eorpach a chomhlíonadh (beartas déine).
- **Maorlathas agus rómhaorlathas:** bíonn maorlathas breise san Aontas Eorpach ina bhunús le costais níos airde do ghnólachtaí agus tógann sé an chinnteoireacht níos faide ar shiúl ó phobail áitiúla freisin.

2 phointe ar 6 mharc an ceann. Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc.

C8 Ioncam Náisiúnta

(a) Taispeántar sa léaráid thíos Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim i ngeilleagar gan rialtas ná trádáil idirnáisiúnta.

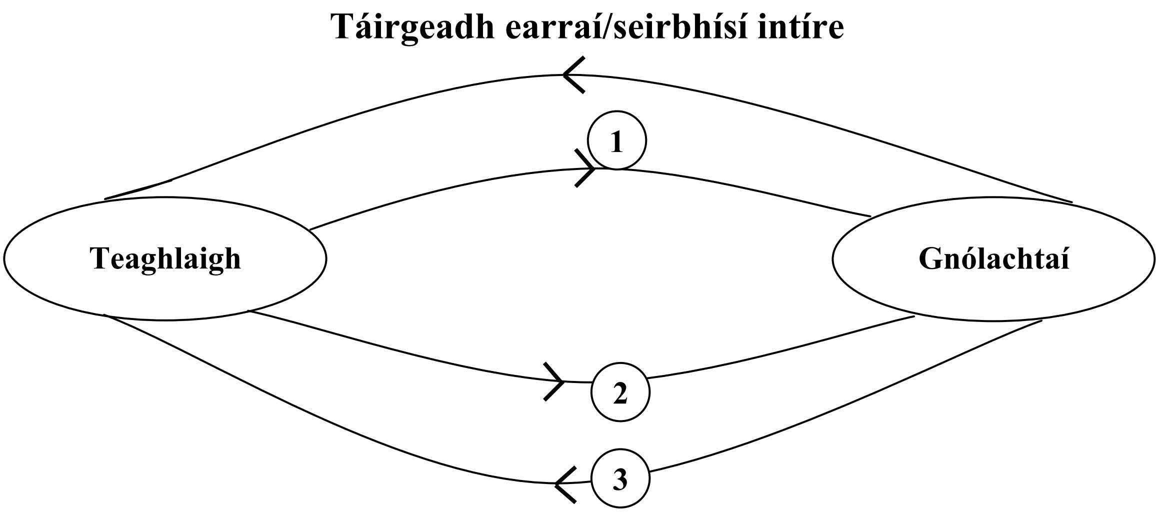

(i) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar. Lipéadaigh go soiléir gach ceann de na línte 1go 3.
(ii) Mínigh na saghsanna idirbheartaíochta/gníomhaíochtaí a tharlaíonn idir teaghlaigh agus gnólachtaí.
(iii) An geilleagar oscailte é geilleagar na hÉireann? Mínigh do fhreagra.

(25 marc)

(i) Lipéadaigh go soiléir gach ceann de na línte 1go 3

1. Tosca táirgeachta a sholáthar do ghnólachtaí (**2 mharc + 2 mharc**).
2. Caitheamh/íocaíocht as earraí agus seirbhísí. (**3 mharc**)
3. Faigheann teaghlaigh ioncam tosca as ucht ionchuir a sholáthar (tosca táirgeachta)

(2 mharc + 2 mharc).

(ii) Mínigh na saghsanna idirbheartaíochta/gníomhaíochtaí a tharlaíonn idir teaghlaigh agus gnólachtaí.

- Teaghlaigh: **tosca táirgeachta a sholáthar** (do ghnólachtaí) agus **ioncam a fháil dá bharr**.
- Gnólachtaí: **tráchtearraí a dhíol** (earraí agus seirbhísí) le teaghlaigh, agus **caitheann siadsan a n-ioncam orthu sin**.

2 ar 4 mharc an ceann (2 + 2)

(iii) An geilleagar oscailte é geilleagar na hÉireann? Mínigh do fhreagra.

Freagra: Is geilleagar oscailte é. **3 mharc**
Míniú: bíonn sé i mbun trádála, i.e. déanann sé earraí agus seirbhísí a iompórtáil agus a easpórtáil.

3 mharc

(b) Baintear úsáid as an bhfoirmle seo a leanas chun <u>Ioncam Náisiúnta</u> a ríomh:

Ioncam Náisiúnta = Tomhaltas + I + Caiteachas Rialtais + X – M

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Luaigh cad dó a seasann gach ceann de na litreacha **I, X** agus **M**.
(iii) Tá leibhéal caiteachais na dtomhaltóirí (tomhaltas) ag tosú ar mhéadú in Éirinn. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith leis an méadú seo ar chaiteachas na dtomhaltóirí.

(30 marc)

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.

An t-ioncam a thuill buanchónaitheoirí tíre *ó* ghníomhaíocht reatha gheilleagrach i mbliain amháin.

4 mharc **1 mharc**

(ii) Luaigh cad dó a seasann gach ceann de na litreacha **I, X** agus **M**.

I: Caiteachas infheistíochta
X: Easpórtálacha
M: Iompórtálacha

Luaigh gach litir: 5 mharc an ceann

(iii) Tá leibhéal caiteachais na dtomhaltóirí (tomhaltas) ag tosú ar mhéadú in Éirinn. Tabhair breac-chuntas ar dhá chúis a d'fhéadfadh a bheith leis an méadú seo ar chaiteachas na dtomhaltóirí.

Ráiteas	**Míniú**
Méadú ar an bhfostaíocht	Tá fostaíocht ag dul i méid in Éirinn agus dá bharr sin, bíonn níos mó ioncam indiúscartha ag na daoine nuafhostaithe le caitheamh ar earraí agus ar sheirbhísí.
Laghdú ar an ráta cáin ioncaim/an ráta MSU	I gCáinaisnéis 2015, d'ísligh an rialtas an t-uasráta cánach ó 41% go 40% agus tá níos mó ioncam indiúscartha ag cáiníocóirí dá thoradh.
Méadú ar mhuinín na dtomhaltóirí	Tá roinnt tomhaltóirí níos muiníní as a bhfuil i ndán do chúrsaí geilleagracha sa todhchaí agus is é is ciall leis sin go bhfuil cuid acu ag tosú ar chaitheamh níos mó dá n-ioncam indiúscartha de réir a chéile.
Téarmaí iomaíocha cairde ó ionaid díoltóireachta gluaisteán	Tá roinnt ionaid díoltóireachta gluaisteán ag tairiscint iasacht airgid ar ús 0% d'fhonn tomhaltóirí a spreagadh chun gluaisteáin nua a cheannach.

10 marc: 2 ar 5 mharc (3 mharc +2 mharc).

(c) Is í seo an fhoirmle Iolraitheach i ngeilleagar oscailte: $\frac{1}{\text{MPS} + \text{MPM}}$

(i) Mínigh na téarmaí MPM agus MPS.

Cuir i gcás gurb é 0.3 an MPM agus gurb é 0.2 an MPS.

(ii) Ríomh méid an Iolraitheora, agus úsáid á baint agat as an bhfoirmle thuas. (Taispeáin do chuid oibre go léir.)

(20 marc)

(i) Mínigh na téarmaí MPM agus MPS.

MPM: Claonadh Imeallach chun Iompórtála
An cion d'ioncam breise a chaitear ar iompórtálacha.

6 mharc: 3 mharc + 3 mharc

MPS: Claonadh Imeallach chun Coigilte
An cion d'ioncam breise a choiglítear.

6 mharc: 3 mharc + 3 mharc

(ii) Ríomh méid an Iolraitheora, agus úsáid á baint agat as an bhfoirmle thuas. (Taispeáin do chuid oibre go léir)

$$\frac{1^*}{0.3^* + 0.2^*}$$

2*

8 marc: gach figiúr * ar 2 mharc an ceann

A CHRÍOCH SIN

Leathanach Bán

Leathanach Bán